

af Stacy Schiff:

Kleopatra. Et liv.

Hendes palads glitrede af onyks, ædelstene og guld, men endnu mere bemærkelsesværdig og iøjnefaldende var de seksuelle og politiske intriger som udspandt sig. Mere end noget andet var Kleopatra en snedig strateg og en genial forhandler. Hun døde før hun fyldte 40, men nåede at vende op og ned på alt i Egypten og resten af regionen. Hun var gift to gange, i begge tilfælde med en bror. Hun stod i spidsen for en borgerkrig mod den første da de begge endnu var teenagere. Hun forgiftede den anden. Også en ambitiøs søster måtte lade livet; incest og mord var familiens speciale. Tilsyneladende havde Kleopatra kun sex med to mænd. De to var til gengæld Julius Cæsar og Marcus Antonius – begge blandt de mest prominente romere på den tid, og begge gift til anden side. Kleopatra fik et barn med Cæsar og – efter hans død – to med hans protégé. Hun var allerede den mest velhavende hersker i Middelhavsområdet; forholdet til Marcus Antonius befæstede hendes position som den mest indflydelsesrige kvinde på den tid. Deres forsøg på at skabe et nyt fælles imperium skulle blive deres endeligt.

Resten er historie, og Kleopatra har givet stof til fantasien i mere end 2.000 år. Kleopatra var berømt lang tid før hun også blev berygtet, og hun blev en figur i verdenshistorien på et helt forkert grundlag. Shakespeare og George Bernard Shaw lagde hende ord i munden. Michelangelo, Tiepolo og Elizabeth Taylor gav hende et ansigt. Undervejs forsvandt hendes udspekulerede personlighed som dug for solen, og det samme med dramaet omkring hende. Stacy Schiff har opsøgt de ældste egyptiske og romerske kilder og sier konsekvent fakta fra fiktion – og frem skriver hun en dronning hvis død indvarslede en ny verdensorden. Rig på detaljer og episk i sit hele anslag – "Kleopatra" er en rekonstruktion af et liv ud over det sædvanlige. Skrevet af anmeldere: "Et helt igennem litterært værk." – Judith Thurman, *The New Yorker* "thrilling." – Maureen Dowd, *The New York Times* "Et mesterværk." – Michael Korda, *The Daily Beast* "Årets mest overbevisende biografi." – Liz Smith, *Wowowow.com* "Fascinerende... 10 gange mere kompleks og fængslende end noget stykke fiktion." – Michiko Kakutani, *The New York Times*

Også hos Dio Cassius omtaler Kleopatra Octavians hustru og søster, men dog ikke i helt samme stil som i en komisk opera. Kleopatra påberåber sig den kvindelige solidaritet og lover at gemme et par særlig kostbare smykker til Livia. Hun har store forhåbninger til hende. Begge samtalerne er bygget op af spilfægteri og farce, af falske påstande og kunstige følelser. Ser man bort fra de afvigende enkeltheder, er det lutter bluff og pantomime. Det er Octavians faste hensigt, at Kleopatra skal gå gennem Roms gader som hans fange, men han siger det ikke. Kleopatra har mistanke om det, men giver det udseende af, at hun samler mod og vil leve videre. Hun har ikke i sinde at vende tilbage til Rom i lænker, en by, hvor hun engang har boet som Cæsars æresgæst. Som hun ser det, er ydmygelsen "værre end at dø tusind gange". Hun vidste, hvordan Rom behandlede tilfangetagne kongelige. Hvis de overlevede, skete det i romerske fangekældre. Hellenistiske herskere havde begået selvmord - og var gået Ira forstanden - i den slags fangehuller.

Octavian var velfornøjet med, hvad Kleopatra havde sagt om Livia, og beroligede hende ved at love hende en langt mere "fyrstelig behandling, end hun kunne forstille sig". Han gik tilfreds sin vej "i den tro, at han havde ført hende bag lyset, men det var ham, der var blevet fort bag lyset".

Kleopatra gjorde en sidste erobring, men det var ikke Octavian. I hans stab var der imidlertid en ung aristokrat ved navn Cornelius Dolabella. Plutarch fortæller os, at Dolabella havde "en vis ømhed" for Kleopatra, men måske har der snarere været tale om medlidenhed. Hun havde bedt ham om at holde hende orienteret om, hvad der skete. Dolabella havde sagt ja til at gøre det. Den 9. august sendte han hende en personlig besked. Octavian havde planer om at tage af sted om tre dage. Kleopatra og hendes børn skulle med. Kleopatra sendte straks en budbringer til Octavian. Kunne hun få lov til at ofre ved Antonius' grav? Tilladelsen blev givet. Næste

morgen blev hun i en bærestol befordret ud til hans grav sammen med Iras og Charmion. Ved graven giver Plutarch os en hjertegribende tale, en retorisk præstation, der lyder mere som en græsk tragedie end som hellenistisk historie; han har allerede lagt de ti kapitler om Antonius bag sig og er et godt stykke inde i det næste. Her kaster Kleopatra sig ned på graven og omfavner den, mens hun forklarer sin døde elsker, at hun er en fange. Tårerne pibler fra hendes øjne. "[Jeg] er så omhyggeligt bevogtet, at jeg hverken med slag eller tårer kan vansire min krop, som er en slaves krop, og som bevogtes for at gøre sejren over dig så meget desto større". I livet havde intet havde formået at skille dem, men døden kan snart gøre det. Antonius havde draget sit sidste suk i hendes land, og hun "ulyksalige kvinde" skal møde sit endeligt i hans. Guderne i verden over dem har forladt dem. Hvis guderne i dødsriget har nogen magt, bønfaller hun Antonius om at anråbe dem. Kan de skåne hende for at skulle marchere i et optog, der markerede sejren over ham? Hun beder om, at de gemmer og begraver hende i Egypten sammen med ham, "for af alle mine utallige kalamiteter er ingen større og mere frygtelig end den korte tid, jeg har levet uden dig". Scenen byder på meget lidt hævn, men på en stærke følelser; Plutarchs Kleopatra skal dø af kærlighed, ikke af fjendskab. Mens hun lægger blomsterkranse på hans grav og kysser den i en sky af myrra, fortæller hun ømt Antonius, at det er de sidste ofre, hun vil kunne bringe ham.

Da hun om eftermiddagen kom hjem til mausoleet, gav hun tjenerne besked på at tilberede et bad. Bagefter lagde hun sig til bords og indtog et overdådigt måltid. Sidst på dagen ankom en bonde og blev stående uden for døren med en kurv figner, der var sendt ind fra landet. Vagterne undersøgte indholdet grundigt. Egyptiske figner var sødere end andre; romerne beundrede de saftige frugter. Bonden tilbød dem smilende at smage på dem og blev derefter vinket ind i mausoleet. Noget senere satte Kleopatra sit segl på et brev, hun havde skrevet på forhånd. Derefter tilkaldte hun Epaphroditus. Kunne han forlade sin post en kort tid og overbringe Octavian en besked? Det drejede sig om en ubetydelig sag; der var ingen grund til bekymring. Epaphroditus vandrede af sted over sandet udenfor. Kleopatra sendte sine hoffolk væk, men beholdt Iras og Charmion hos sig. De tre kvinder lukkede mausoleets døre; bommene og boltene var formodentlig blevet fjernet sammen med kostbarhederne. Hvis kammerpigerne ikke allerede havde klædt Kleopatra på i formelt tøj, gjorde de det nu, og de gav hende også hendes værdighedstegn som dronning, den faraoniske hyrdestav og plejl. De bandt diademet om hendes pande og lod dets bændler hænge ned ad ryggen.

Octavian åbnede brevet - han kunne ikke være ret langt væk, befandt sig sandsynligvis i paladset - og læste Kleopatras inderlige bøn om at blive begravet ved siden af Antonius. Han gættede straks, hvad der var sket. Han var overrumplet. Han gik straks af sted, men skiftede pludselig mening - han var forfjamsket - og bad i stedet et par kurerer skynde sig at finde ud af sagens rette sammenhæng. De skyndte sig over til mausoleet, hvor Octavians soldater stod på vagt, uforstyrrelige og intetanende. Sammen brød de ind ad dørene. De kom for sent. "Smerten havde været kort," fortæller Plutarch. Kleopatra lå på en forgyldt briks, formodentlig en egyptisk seng med løvepoter som ben og løvehoveder i hjørnerne. Hun lå majestætisk og omstændeligt klædt i "sin smukkeste dragt" og knugede i hænderne hyrdestaven og plejlen. Hun så aldeles fattet ud og var aldeles død; Iras lå ved hendes fødder og var ikke langt fra også at være det. Svajende og tung i hovedet, næsten ikke i stand til at holde sig på benene, forsøgte Charmion klodset at rette på diademet om Kleopatras pande. En af Octavians soldater eksploderede af vrede: "Det har du sandelig gjort godt, Charmion!" Hun havde lige akkurat kræfter nok til at levere en afskedsreplik. Med en skarphed, der ville have glædet hendes herskerinde, lykkedes det hende at svare: "Vist er det fornemt, og det anstår sig smukt for en efterkommer af så mange konger," inden hun sank om og blev liggende livløs ved sin dronnings side.